

Per evitar que la teoria no ens aixafi els ulls

quaderndelesidees.press/per-evitar-que-la-teoria-no-ens-aixafi-els-ulls/

1 de gener de 2024

«Si es cierto que, como se dijo en los años 80 del siglo XX, la emoción ha sido sustituida por el análisis, solo queda tratar de entender cómo negociar ese análisis para que la teoría no aplaste a los ojos.»

Estrella de Diego

José de Ribera: *El somni de Jacob*, 1639

La història de l'art també pot ser llegida com la història de la servitud dels artistes envers el poder. Si el capitalisme va renovar les formes d'aquesta servitud interposant entre els creadors i el públic algunes figures d'«especialistes intermediaris del mercat» —crítics i marxants—, no per això la va fer desaparèixer, tot i que la seva primera mercaderia ideològica fos, aquí també, la suspecta llibertat individual del creador/emprenedor. Des del segle XIX fins a la Segona Guerra Mundial es va anar alimentant el tòpic del geni creatiu i les avantguardes hi van marcar igualment el pas: amb els nous mitjans audiovisuals es va crear la imatge dels artistes com a herois romàntics que amb la seva imbatible voluntat acabarien vençant les forces del (mal) mercat.

L'americanització de la vida en els anys de la Guerra Freda culmina la fase àlgida d'aquest vell tòpic: les successives tendències que volen superar les anteriors són llavors suplantades per les modes, al dictat sempre del màrqueting de galeristes amb savis criteris d'obsolescència programada, i les vides extravagants dels artistes esdevenen un nou producte al mercat de les notícies.

Fill pròdig de l'afartament consumista, a partir de l'art conceptual dels 70, s'anirà imposant des dels 80, amb el final de la Guerra Freda, un fals eclecticisme postmodern que aprofundeix en la mercantilització de l'art amb noves màscares encara més subtils: l'anàlisi i la «deconstrucció» que relativitzen l'obra d'art i posen l'èmfasi en el procés de creació, tot alimentant així la morbositat del públic filisteu pels aspectes més banals i consumibles, la qual cosa portarà a substituir l'aprehensió genuïna de l'art pel seu consum «intel·lectual».

Tornant a la qüestió del poder —que n'és sempre la clau: *cui prodest*—, ara el pes de la culpa recau en una gernació

Caravaggio: Sant Mateu i l'àngel, 1602

d'«especialistes» que gestionen el sistema «democràtic» de l'art (curadors i comissaris, CEOs de les fundacions privades, directors de museus i festivals, etc.) i que imposen el tipus d'art més convenient al neocapitalisme de la informació en què vivim: fan treballar els

artistes «per projectes» —validats per teòrics experts— on han de «reflexionar» sobre els diferents reptes de les societats contemporànies per «denunciar» els mateixos que els paguen i «cohesionar» la societat d'espectadors/consumidors passius, fent-los jugar a creure que no en són.

Les pràctiques artístiques postmodernes, reforçades per l'immediatisme relativitzador d'internet i l'egocentrisme vergonyant de les xarxes, han estat del tot assimilades pel sistema i constitueixen el nou art oficial políticament correcte. A hores d'ara, els tres punts més dèbils, herència galdosa del passat, per on plora la criatura són:

– **L'exhibicionisme personal**, una exacerbació del mite romàntic mistificat per l'egolatria actual.

– **La corrupció del pop**: l'assumpció de la «cultura de masses» basada en la publicitat, no com un terme descriptiu de caire antropològic, sinó com si fos una cultura real enfrontada a la «cultura crítica», —la qual és titllada despectivament d'elitista o anomenada «alta cultura»—, quan en realitat és «falta de cultura».

– **El triomf al mercat**, com un objectiu irrenunciable que fagocita qualsevol crítica i en produeix inevitablement el fracàs.

E. Delacroix: Jacob lluitant amb l'àngel (fragment),
1861

I a tot això podríem pensar que s'hi afegeix, com a signe més general i peculiar del nostre temps, el subproducte de la fe humana en la tecnologia, la religió imperant al món actual. La superstició que se'n deriva traspasa totes les voluntats i totes les conductes. La combinació del **fetixisme tecnològic** amb el consum imposat de productes pseudoculturals fa un bon retrat de la situació de l'art vigent. I el més obscè encara de les pantalles és com invisibilitzen l'art (i la humanitat) que no s'hi adapta. En conclusió, podríem dir que mai una «optimització empresarial» havia arribat tan lluny en totes les esferes de la nostra vida.

Per acabar l'article una mica millor, us explicaré que aquesta passada nit, en somnis, m'ha vingut a veure un dels àngels de Jacob, tan acostumats com estan a sortir als quadres, i m'ha dictat en veu baixa un breu promptuari «per poder fer front amb la feina artística — m'ha dit— a l'estat corrupte de les coses». Aquí us el deixo transcrit:

1. L'obra d'art mai no s'ha d'adaptar al lloc on es mostrarà, sinó al revés, perquè no és circumstancial.
2. L'obra d'art no ha de ser interdisciplinària, perquè no coneix més que el seu propi llenguatge.

3. L'obra d'art no ha de pretendre ser transversal, perquè per definició ja ho travessa tot sense fer soroll.
4. L'obra d'art no ha de distreure, sinó que ha de centrar.
5. L'obra d'art no pot ser subvencionada si és que pretén la subversió.
6. L'obra d'art no ha de ser impersonal, perquè el món ja n'és prou.
7. L'obra d'art no ha de ser fragmentària, perquè el món ja ho és massa.
8. L'obra d'art no ha de voler ser contemporània, perquè el món ja ho va ser fa una estona.

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre un butlletí amb els nous articles que publiquem envia'ns el teu correu electrònic i et subscriuràs a la Newsletter de Quadern.

Quadern de les ideesCapital Natural

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

Josep Gerona

Josep Gerona Fumàs va néixer a Sabadell l'any 1956. Es va llicenciar en Història a la UAB i ha treballat de professor d'institut fins a la seva jubilació. És poeta i pintor autodidacte. Des dels anys 80 ha participat en diverses mostres col·lectives i ha presentat deu exposicions individuals, la [...]

Llegir més